

„IME AZ EMBER!”

Fodor Imre György

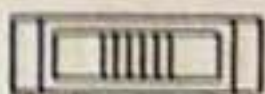
A „MA” PRÉDIKÁTORÁNAK
ESZMÉNYE, HITE ÉS REMÉNYSÉGE

IRTA:

WERESS BÉLA

Fodor Imre György

PETROZSÉNYI UNITÁRIUS LELKÉSZ.

„Új kijelentés“ kereszt-terhe alatt mártir-
halált szenvedett Dávid Ferencz szelleme!...
örök égő tűz!... mi nagy apostolunk!!... A
gondolat és szellem gránitjába írott ez emlé-
kezésem első szórezdülése legyen a Tied!...
A zsoltárimás áhitat szárnyán először Téged
idézek!... Nagy idők lankadt erejű eszme-
harcosaidat... érted és szent vallásunkért égő
törhetetlen hűség és áldozatkészség talizmán-
erejével ihlesd egy boldogabb kornak kiküz-
dését célzó szent és áldozatos nagy munkára!!...

Neved legyen erő s útmutató fény a Feléd
törtetőknek, de legyen feddő szó, s lángostor
azok számára, kik eszméid szentséges lobo-
gója alatt hamis utakon járnak!... Emléked
legyen a zászló!... egy táborba tömörítő élő
szimbolum!... legyen, ha kell, riadó-kürt,
mélységes szakadékok szélén járó népea ön-
tudatra ébredésének zengő harsonája!!...

Mártíromságod legyen a vigasztaló szó...
simogató kéz... gyógyító balzsam ír,... élet-
koronát adó ígéret... mindennapi kenyér, azok
számára, kik készek felvenni küldetésük ke-
resztjét... mindhalálig!!... Fodor Imre György

Kiadta a szerző.

ÖRÖK PRÓFÉTA SORS...

Máté 23. r. 37. v.: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megölöd a prófétákat, és megkövedez azokat, akik tehozzád küldettek, hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miként a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá, és te nem akartad!...*

Hallottatok-e a *lármafáról*? A multját, jövődjét megbűnhödté székely népnek vészriadójáról?!... Melyek, mint népük sorsa felett virrasztó őrszemek gyultak ki a beborult nemzeti égbolt alatt szunyadó hegycsúcsokon! Csaba népének virrasztó lelkiismerete örködött e *lármafák* jeladásaiban... Tűzszemek voltak — örködő, jeladó, lángoló szemek, amelyekben népét féltő, aggodó szeretet, elpusztíthatatlan szent reménység, hegyeket mozgató hit, egy népnek lelke lobogott!...

Nagy nemzeti veszedelmek idején gyultak ki e tüzek... Mintha az édesanyaföld s hozzánőt gyermekének őseréje gyult volna k benne... Éjféli tűzre félrevert harangkongás volt... felrázó, egyesítő, tömörítő erő, mely ha szólt, mely ha lángragyult, megmozdult a föld s gyermeke a nép, összedobbant minden szív!...

Óh hányszor gyultak ki népünk életében e jeladó *lármafák*?!... S nyomán hányszor villantak egymásra a szemek, fonódtak egymásba nagy elhatározások!... Amikor beborult felettünk az égbolt s csillagszemek biztatását hiába kereste az elárvult nép!... Amikor kétségbeesésünkben úgy hittük, hogy az ég felé törő sóhaj Isten káromlásá dacosodott ajkainkon... amikor összeomlott bennünk a hit s úgy látezott, hogy nincs már vigasza egy nép sebzett lelkének... amikor nem találtunk mentőhorgonyt, amellyel

a fájdalmak tengerén sérült hajónkat a reménység partjaihoz ha csak egy hajszálnyival is kiköthessük... amikor átok volt számunkra a születés, kárhozat az élet, élő siralom a földön minden... s ha kigyultak a *lármafák* a hegycsucson, mint óriási vigasz és reménység-fáklya világítottak be minden halmot, rónát, bércet, hajlékzugot, és emberszivet!...

Próféta harsonák voltak e *lármafák!*... Olykor zsoltáros imák... könyörgő, esdő, kérő szó... majd dübörgő mennydörgés... sujtó lángostor... s ismét simogató, meleg szülői szeretet, mely imádkozott, kért, feddett, ostromozott, de mindig szeretett s újra kért, könyörgött!... ha a gyermek, az elárvult nép önmagával hasonlott meg s ha önön vérét tékozló nagy kedvében oldott kéveként hullatta szét őserőit!!!...

Mert volt idő, óh, de hányszor!.. Amikor népe sorsa felett örködve bánatukban tűzkönnnyeket hullattak e *lármafák* s a nemzet jobbainak lelkéből zsoltáros feljajdulásként tört elő Jézusnak velőkig ható jósszava: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megöled a prófétákat és megkövezed azokat, akik hozzád küldettek, hányszor akartam egybegyűjteni a te fiaidat, miképen a tyuk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá és te nem akartad!*... S a nép, melyhez hiába zokogta Jézus e szavakat, elveszett, világ bolyongója lett, mert feledte, hogy az összetartás egyesült erői tarthatnak meg egy népet *hitében és nemzeti létében!*...

Van-e a világon a miénken kívül nép, amelynek sokszor haladó teteme fölött többször hangzott volna el a próféta jajkiáltása?!: *Jeruzsálem, Jeruzsálem...* hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, miképen a tyuk egybegyűjti kis csirkéit szárnya alá és te nem akartad!...

A próféta Isten küldöttje, az ég követe, ki, mint lobogó, lángoló *lármafa* örködve áll népének lelkiismerete felett. Itélőszék, mely számadásra hív, áldozati oltár, melyen saját lánglelkének s népe sorsáért izzó lelkesedésének tűzében ég el... Hitének tűzcsóvája örök magasságokat bevilágító égi jel, mely századok vak sötétjén is képes átvilágítani... Olthatatlan tűz, mely lángol, emészt s új életre hív, mert rendeltetése a romokon is újjáteremteni!...

Isten mindig a legnagyobb lelki sötétségben élő népnek küldötte el égi követét, prófétáját. Az örökkévaló nagy lélekből

úgy szakadt le a próféta lelke, mint az üstökös tüztestéből lefutó fénykéve, hogy szikrája hosszú századokra termékenyítse meg a reményvesztett és hitetlen lelkeket!... Népe születési bölcsőjénél már ott áll Isten küldöttje, a próféta. Megfogja a gyöngye, erőteljes kezét, irányítja a bizonytalan lépéseket... Népe helyett a jövőbe néz, lát eljövendő dolgokat... felgyúl előtte nagy lelki sötétségeket bevilágító eszmények lámpása, melynek fényénél sokáig boldogan engedi magát vezetni a gyermekcipőkben járó nép.

De e nép lelkét egyszer csak valami ördögi erő szállja meg!... Megunja már jónak, igaznak lenni s mint a lejtőn leguruló sziklatömb, mely önmagát morzsolja szét... mint az eszevesztett, mely önmaga felett gyújtja fel a hajlékot... tör, zúz, rombol!... Valahonnan a lélek tudatalatti, fekete mezőiből démonikus erők törnek fel, hogy felperzseljék a léleknek áldott vetését, melyek századok, évezredek elhintett magjaiból sarjadtak életre!... S a próféta lelke mind e romok felett áll!... A rombolás iszapos, szennyes áradata tengerré dagadhat körülötte... de a próféta minden tengerek között mint sziget, mint örök menedékhely mozdulatlanul áll, amelyen a fékjét vesztett, hajótörött lélek roncsai kiköthessenek... megpihenhessenek!...

Viharverte, tengermosta sziklaszigetként dacol a romboló elemekkel a próféta lelke, amely megsebezve is, megtartó erői által, mint sziklából leporlasztott s áldott televénnyé képződött föld, árasztja el áldásaival a világot... Óh hányszor termékenyítette meg e lélek a bűnökben tobzódó emberiség szívét! S hányszor tagadta meg, hurcolta keresztre a világ e próféta lelket! Azt az izzó, lángoló, népéért aggódó lelket, amely mélységek felé zuhanó népe sorsa felett könnyekre fakadva zokogta nem egyszer: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki megöled a prófétákat és megkövezed azokat, kik hozzád küldettek, hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnyai alá, de te nem akartad!...*

Az emberiség lelki életének borzalmas kataklizmái, mint soha el nem múló tanulság szolgálnak nekünk örök bizonyosságul, hogy jaj annak a népnek, amely Isten küldöttje, prófétája ellen emeli fel kezét!...

De a próféta nemcsak a lelki, de a nemzeti eszményeknek is őre, örök őrállója!... S minden nagy lélek, ki nemzete sor-

sáért, boldogabb jövődjéért égeti el erőit... próféta lélek! Vajjon van-e a világon még nép, amelynek történelme annyi nemzeti próféta lelkének dicső fényétől ragyogna, mint, amely nagy költőnk szerint: megbűnhődte már a multat és jövődőt! Van-e nemzet, amelynek fiaihoz többször sírta volna el fájdalmát próféta, mint a miénkhez, e szavakkal: Szülőföldem, te elhagyatott, földresujtott drága föld. Ugy féltelek, hogy el fogsz vérzeni, hisz fiaid, ahelyett, hogy patakzó sebeidet gyógyítanák, szilaj pártoskodással, ádáz gyűlölettel egymás szivébe vágják körmüket... és dulakodva vérző testeden, beléd tapossák a lélekzetet!...

Nincs nép a világon, amely többször kövezte volna meg prófétáját, mint a magyar s nincs nemzet, amelynek lánglelkű fiai közül többen ették volna az önkéntes és kényszer-száműzetés, a hontalanság keserű kenyerét, mint a miénk!... Rodostótól, a szabad Amerika földjén, s a lengyel határokon keresztül mily végtelen hosszú a visszatérő út, az önmagával meghasonlott, saját testét marcangoló, összezúzott, betegszivű nemzet lelkéig!... S mind e végtelen utakat meg nem értett, száműzött, hazátlan próféták töretlen hitének lobogó *lármafái* világították be... Ezek az örökös, virrasztó-megtagadottságukban is kiapadhatatlan, örök reménység-források voltak nemzetünk megtartó erői!... S jaj annak a népnek, mert sokszorosan is megérett a pusztulásra, mely e megtartó erők keresztrehurcolásával teszi méltatlanná magát a sóvárgott boldogabb jövődre!...

Történelmi nagy tanulságok világossága vajjon gyúl-e lelkedben, betegszivű én népem?... *Megérted-e, hogy jövődöd nagypénteki keresztelkekkel kövezett országutján, nagy célok felé vezérlő fényt csak a próféta a nemzet legjobbainak lelke gyujthat?!... Kövesd e fényt!... s gyermeki bizalmaddal légy a próféta hitének erősítője, mert Isten küldöttje ő a te javadra!... Látom, annyi késő bánat áldott tanulságaképp, mintha kezdenők már megérteni, hogy létünk egyetlen célja nem az önző magunknak való élés... hanem van egy közös nagy, szent cél, népünknek állandó boldogítása, szeretése s összezúzott szivének, beteg lelki sebeinek gyógyítása, kötözése!... E jövődönket biztosító magasztos cél érdekében kell összedobbania népünk s prófétái szivének!... Az összetartó, egyesítő erők *lármafáinak* kell kigyulnia ma minden hajlékban, minden lélekben!... Égig érő tilalomfaként kell szólnia hozzánk az irások vészriadójának: *Jeruzsálem, Jeruzsálem, ki**

megölnöd a prófétákat... hányszor akartam egybegyűjteni fiaidat, mint a tyúk egybegyűjti kis csirkéit szárnyai alá, de te nem akartad!...

Egy szent akarásban, az összetartás nagy elhatározásában kell összedobbannia minden szívnek!... Az összetartás vágya legyen legszentebb érzése nemzeti tudatra ébredt lelketeknek... ez érzésben tömörüljetez mind, ti élő, küzdő magyar testvéreim!... Ez érzéstől nemesedett lélekkel lássátok meg népünk küldetését a fejlődő emberiség előretörésében!... Ez érzéstől átítatott egész életünk legyen egy szent fogadás népünk boldogításáért s akkor Isten velünk!.. s ha Isten velünk, ki lehet ellenünk?!... Ámen.

I M A.

Örök lelki fény! Gyermekeid sorsán végtelen jósággal örködő szeretet, édes Atyánk! Ki olthatatlan vágyat oltottál földi gyermekid keblébe, hogy a tudás és hit drága kincsének birtokában égi magasságod felé törjön — vedd kedvesen ma, a mi lélekáldozásunkat! Hozzád emeljük fel a mi könyörgő szavunkat ez iskolai év kezdetén, amidőn aggódo szívünk kétség és reménysége között bocsátjuk ismét utjára azt a zsenge gyermek-sereget, amely a mi népünk szine-virága, féltett szemefénye...

A végtelenbe tárujt életugar barázdáiba új magvető sereget indítottál munkára, jó Atyánk! Hamvas arcú, zsenge természetű, viráglelkű jóságköveteket... a mi szerelmes gyermekeinket!... Gyermekünket, kiknek ma még hit a mindennapi kenyertük, reménység az Ég felé vivő szárnyuk, életöröm a mosolygásuk s oltalmad fejük puha párnája!... E pillanatban értük száll feléd minden imádságos sóhaj, bizakodással csordultig tele minden szív, édes szülői örömvirágok virulnak az arcokon s a lélek, ünneplőbe öltözött virágdiszes fa, melynek minden ékessége, dísze a hegyeket rázó hit, amely Benned gyökerezik s mint biztos parthoz, oltalmadba rögzíti horgonyát!

Hallgasd meg Atyánk az édesanyák könyörgő szavát, akik szívük vérén ápolt reménységüket ma először bocsátják a szülői oltalom védőszárnyai alól a felelősségteljes munka göröngyös utjára...! Előtled kulcsolódik imára a munkában megfáradt édesapai kéz, a gondterhes édesapáké, akik gyermekeikért veritékezve, a nagy természet szépséges ölén, a műhelyekben, a halálárnyékos bányamélységekben nehéz munkaszerszámok, kalapács- és csákány-ütések diadalmas zaján keresztül testesítik meg mindennapi kenyeret kérő imájukat. Hallgasd meg a hivatal-szobák csöndesség-

gében a betűk végtelen sorfala fölé görnyedt gyermekeidet, akik mindannyian *egyért*, népünk virágos kertje jövőjének, boldogságának biztosításáért küzdünk, fáradunk és imádkozunk!... Sorsuk a miénk!... Örömük és bánatuk a mi örömünkben és bánatunkban sokszorozódik! Értük remegünk és élünk s kik szívünkhez oly közel állanak, a Te oltalmad alá helyezzük Őket!...

Add Atyánk, hogy dús aratása legyen bennük a hitnek! A tudás világossága mutassa a Hozzád vezető utat!... Legyen számukra könnyű a kötelelességteljesítés görgöngyös, áldozatos útja s ha talán gyöngye válluk roskadoznék a teher alatt, emeld fel őket karod védő erejével!.. Ne engedd, hogy letiprott virágként idő előtt elhulljanak, de legyen sorsuk, rendeltetésük gazdag, áldott gyümölcs-érés szüleik s népük büszkeségére és a Te örök dicsőségedre!... Hadd teljesedjék be rajtuk a legtökéletesebb gyermek fölött elhangzott diadalmas égi vallomás: *ez ez én szerelmes gyermekem, akiben én gyönyörködöm...!!* Ámen.

„A SZERELMES GYERMEK.”

Márk: I. r. 11. v. *Ez az én szerelmes gyermekem,
akiben én gyönyörködöm.*

Erdély édesanyánk földje, ma egy nagy zarándok-út, amelyen gyermekeink, népünk színe-virága, drága szemefénye nagy elhatározások sóvárgásával siet az iskolák megszentelt falai közzé... az ősi alma materek emlőjére.

Messzeségbe kigyózó vonatok, székely echós szekerek, fürge autóbuszok drága teherként viszik népünk féltve őrzött reménységét: gyermekeinket... Ajkukon még ott van az édesanyai búcsúcsók hamva... fülükbe zsong még az édesapai tanácsok féltő szeretettel szívükre hullatott utravalója... fürtjeik között mintha még ott éreznék a szülői simogató, áldó kéz melegét, melynek érintésében kétség és aggodalom, reménység és boldog ígéret, apai büszkeség és szorongó sejtés remeg...

Mert kétség és aggodalom, reménység és boldog ígéret kél a drága szülői szivekben, amint könnyes szemekkel néznek a távozók után. Mint ágjavesztett fa vérző sebe hullatja könnyeit édesanya, apa, gyermek... s minden könnycsepp le a szivekre száll, hogy ebből a fájó, vérző szívből fakadjon fel a nehéz szülői sóhaj: vajjon mire ment ki a szülői védő szárny alól, a puha szeretetteljes otthonból a gyermek?!... A virágból, a féltve ápolts drága emberpalántából vajjon lesz-e majdan dús aratást ígérő gyümölcs?!... A mai nagy, öldöklő iskola és élet-harcból kikerül-e boldogan, tele életkedvvel, reménységgel az ifju?... vagy el kell hullania idő előtt reményvesztetten az iskola-törvények pallós csapásai alatt, mint dérforrázta virág?!...

Felétek fordul ma minden szem... értelek száll ég felé minden sóhaj, féltett szemefényünk... drága magyar ifjuság!...

Aggodalmunk vajjon talál e visszhangra tibennetek a kötelességteljesítés szent elhatározása által? Vajjon találunk-e megnyugtató feleletet szívünk óriási kérdőjelére: mi lesz a gyermekből? !... mi lesz tibelőletek? !...

Minden édesanya és édesapa szive, mint a virágbaborult, madárdaltól hangos erdő, úgy ujjong fel, ha tekintete megpihenhet gyermekén s felzeng benne a szülői büszkeség dicsőítő éneke: *ez az én szerelmes gyermekem, akiben én gyönyörködöm!*...

Ki ne tudná, hogy gyönyörűség a gyermek? Kínban, gyötrelemben fogant, áldott gyönyörűség!... Nézz egy édesanya arcára s meglátod rajta mind a kettőt. Már az első életjel, mit önmagáról ad a gyermek, fájdalomba oltott gyönyörűség!... S ha megjött a kis vendég, a bölcsőtől kiinduló útja számtalan apró, kis — a felhőkbe nyuló keresztikkel van szegélyezve, amelyeken gyermekéért az anya naponként százszor is feláldozza magát.

Gondok árnyékolják be az édesapa homlokát, s a gondszántotta redőkben veríték és könny folyik össze, mely naponként is, a gyermekért annyiszor önti el az arcot!... S mind e hullatott könny és a gyöngyöző veríték közös kutja a gyermekért magát mindenkor feláldozni kész szerető édes szülői szív, melynek homlokzatán egy boldog, diadalmas vallomás ragyog: *ez az én szerelmes gyermekem!*...

Sokszor fehérhaju aggastyánok, töretlen, gyöngye vállu asszonyok állanak a barázdában s égre küldött nehéz sóhajok közt, a munka őrlő robotjában teremtik a *jövendőt a szerelmes gyermeknek*... A szerelmes gyermek mosolygó, vidám, vagy nélkülöző, halvány arcának látomása mozgatja az erős karokat, melyek az idegfeszítő munka zajos műhelyében, vagy lent az örök sötét bányamélyben nehéz csákány- és kalapácsütések zaján keresztül testesítik meg a boldog vallomást: *ez az én szerelmes gyermekem!*...

A hivataloszobák ridegségében, poros akták között görnyedő édesapák feje fölött sötét gondmadár terjeszti ki szárnyát... s mégis az édesapa a fekete betűk végtelen sorfalából is, a minden fájdalmat zsongító, feledtető vallomást olvassa ki: *ez az én szerelmes gyermekem!*... Megmérhetetlen a szerelmes gyermekkel szemben érzett szülői szeretetnek tengernyi mélysége... melynek igazolásául hallgassatok meg egy történetet, melynek magam voltam megdöbben szemtanuja:

Koromsötét éjszakába vészesen kondul bele a kis falunak tűzriadót jelző harangja. A falu apraja-nagyja első éjjeli álmából felriadva rohan a ház felé, hol a tetőre felrepült vöröskakas, a tűz, recsegve-ropogva végzi pokoli munkáját... Tombol a pusztító elem... millió, meg millió zsarát ok sziporkázva száll a fekete éjszakába.. A sűrű füstgomolyag a fénytől megvilágítva, mint alvilági kísértet ölt magára száz meg száz alakot... A borzasztó idegtépő riadalomban egyszerre csak velőtrázó sikoltás dermedti meg a rombozó elemeknek tüzet fékező hőseit... S megborzadva látjuk, — felocsudni sincs időnk, amint az édesanya tüztengeren, lángon, gomolygó füstfelhőn keresztül rohan gyermekéért az égő házba... Mindannyiunkban meghül a vér s az elszörnyülködéssel vegyes borzalom és meglepetés hatása alatt földbe gyökerezik lábunk... Egyikünknek sincs bátorsága követni az édesanyát a biztos halálba!... S ime az elveszettnek hitt édesanya órákká nyult pillanatok múlva halálsápadtan, karján elalélt gyermekével, de arcán a tulvilági boldogság dicsfényével elájulva roskad drága terhével lábaink elé... S az édes teher, a megmentett szerelmes gyermek... vézna, nyomorék, pupos volt, mintha Isten az ember porhüvelyének elrettentő példájául teremtette volna a földre, s talán, hogy próbára tegye az édesanyai szeretet megmérhetetlen végtelenségét!! De ez a megmentett gyermek eltorzult arcával, gyöngye, nyomorék termelével is az édesanyának a legszebb, a legkedvesebb, kiért kész volt életét is feláldozni, mert *ez az ő szerelmes gyermeke volt!*...

Vagy ki ne ismerné a bűnök lejtőjén rohanó s elkárhozni készülő gyermek sorsa felett zokogva vergődő s gyermekét zül-
löttségében is bármikor keblére ölelni kész szülői szív példáját?! Nézzetek be a dohos, penészvirágos pincelakásokba... a düledező, viharverte viskókba, hol égre kiált a nyomor, könnyekre fakaszt a nélkülözés s hol édesapa, anya, gyermekeik sorsának nagy-
pénteki keresztterhe alatt roskadozva bár, de arcukon a meg-
békülés tulvilági fényével.. homlokuk körül a munka hőseinek mártiriumos gloriájával... a beteljesedett lélek hősi önfeláldozásá-
val boldogan hordoznak minden terhet: *a szerelmes gyermekért!!!*...

Boldog az a gyermek, ki fölött a drága szülői szív önfeláldozásának e diadalmas vallomása hangzik, vagy valaha is elhangzott: *Ez az én szerelmes gyermekem, akiben én gyönyörködöm!!!*...

De a gyermek, aki fölött ez az egész világra ragyogó vallo-
más elhangzott, Isten kiválasztott szerelmese volt s méltónak bi-
zonyult az égi Atya szeretetére!... Óh, ha mi is Istennek ilyen
kedves kiválasztottjaivá nevelhetnők gyermekeinket!... Mert ezt
tennünk nemcsak égi parancs, de szent hivatás, küldetés s egy-
ben a legnagyobb gyönyörűség!... De, hogy Isten szerelmesevé
lehessen a gyermek, — nem elég, ha az édesanya, édesapa a
szülő ösztönös szeretetével naponként feláldozza magát érte —
hanem okos értelemmel, jövőbe látó szemmel, céltudatos gondos
neveléssel kell gyermekének kezébe adnia sorsát, jövődjét...

Nem játékszer a gyermek, — mert vannak, akik annak te-
kintik. Nem a könnyű fajsúlyú szülői büszkeségnek kielégülési
lehetősége, hanem Istennek komoly, könny és verítékbe ágyazott
üzenete.. *Mert az élet s az emberiség magasabb rendeltetésének
folytonossága van biztosítva a mindenkori, örök gyermek jövődjé-
jében...* A hit és szeretet drága szelencéivé... a becsület és jellem
szilárdság hűséges harcosaivá... az igazság és tisztesség aposto-
laivá kell nevelnünk a gyermeket, ha azt akarjuk, hogy Isten si-
mogató, áldó, szerető tekintete e szavakkal pihenjen meg rajtuk:
ez az én szerelmes gyermekem!..

Ártatlanságukon hadd tükröződjék vissza Isten arca!... Cse-
lekedeteikben, gondolataikban, érzéseikben valósuljon meg a leg-
nagyobb emberi eszmény, Jézus tanítása.. És ha kiteljesedett, ki-
ábrázolódott gyermekeinken a magasabb, minden földi korlátokon
felül álló eszményi ember arca... tanítsuk meg... égessük szívük
gyökerébe, hogy van mégis egy korlát, amelyen belül egymásért
élniök, vagy meghalniök kell azoknak, akik együtt *megbünhödték
már a múltat és jövődjét!*...

A legenda szerint VIII. Lajos francia király feleségének, a
szépséges kasztíliai Blankának, volt egy hervadt szekfüje, melyre,
ha rálehel, visszanyerte eredeti, csodálatos színét, illatát... Az
édesanyák bölcsődala, az édesapák reszkető szívü gondoskodása,
s együttes nevelésük pótolhatatlan áldása legyen az a bűvös
lehellet, amely gyermekeinknek — az új nemzedéknek — népünk
virágos kertjének fülébe sugja és szívébe támassza újra, meg
újra... új életre a magyar szó varázsát... a magyar lélek és be-
csület nemességét... a magyarság iránt soha el nem muló sze-
relmét!... Ezt a nemzedéket úgy kell nevelnie a szülőknek, hogy

kitartson itt.. el legyen szánva túrni mindent.. fáradni mindig...
és megtartani a régi szívet mindhalálíg!... A csodák ideje lejárt,
de a szülők szerető, gondoskodó szívének vére, bölcs nevelése
árán nevelt összetartás ereje pótolhatja e csodát!... Tanítsuk meg
gyermekeinket hinni, a költővel, hogy: *jönni fog, mert jönnie
kell, egy jobb kornak, mely után buzgó imádság epedez, népek...
milliók ajakán!!!... Ámen.*

I M A.

Mint viharverte, üldözött madár, ha biztos menedékre jut, elcsendesül vergődő szívének viharja — fájdalomba tiport életünk háborgása úgy csitul el közelségében, jó Atyánk!.. Keblünkből kilép elődbe szívünknek remegő vágya: találkozni, egyesülni Te-veled, hisz nélküled céltalan bolyongás árva életünk... E pillanat áhítatában úgy érezzük, mintha hófehér virágot helyeznénk trónod zsámelyára... Hitünk, reménységünk megmaradt virágszálát abból a színes reménység-bokrétából, melyet életünk megpróbáltatásai, hullámverései dacára, vészen-viharon átmentettünk az áhítat e megszentelt szigetére, bizonyságul, hogy hitünk bár pisllékoló mécs csupán... de fény! a kietlen sötét éjszakában!...

Atyánk!... tudjuk, hogy e fényt szent talizmánul Te adtad nekünk földi pályánk útjára, hogy, mint börtönükbe bezárt rabok — mi is e fény sugarával vidámithassuk fel elárvult életünket... Itt állunk előtted, Atyánk, hallgatag ajakkal!.. S fájdalomainkat bár sokszor önmagunk elől is titkoljuk, de érezzük, szívünk, mint bezárt sírgödör, lelkünk, mint puszta temetőkert... s mi érzésvilágunk halottait csak titokban hullatott könnyeinkkel sirathatjuk... Arcunk merev, érzéketlen, megkövült rajta már a fájdalom!... De ha beszélni kezdene a sok visszaszoritott könnycsepp, a lefojtott néma fájdalom, ha felszabadulnának halottnak hitt emlékeink, a sok visszaszoritott, lekötött vágyunk... óh akkor e templom csendje betelnék suttogó panasszal, fájó sóhajtással, elcsukló zokogással!... Mert közülünk kinek ne volnának titkos fájdalmai, el nem sírt könnyei, ki előtt nem sötét a múlt, aggasztó a jövő, s ki ne hordozná a ma golgotás útjának nehéz keresztjét?!... Csaknem mindannyian, hisz *életünk e világ országutjára felrajzolódott kereszt!*... Életünket pihentetni, keresztünk terhét letenni... Elődbe hoztuk, Atyánk!

Kérünk, ne fordítsd el tőlünk jóságos arcodat! Ne zárd előlünk a vigasz esőjét, amelynek égi harmatát bűnösre és ártatlanra egyaránt hullatod... S ha száműz minket a kiméletlen világ... e templom csendjében adj nekünk egy parányi kis zugot, hogy elsírathassuk titkos fájdalmainkat... ahol elrejtőzhetünk a világ bántó zaja elől... ahol levethetjük a világ szerinti bűnös élet öltözékeit s felvehetjük ama hófehér, tündöklő lelki ruhát!... S tüzdeld tele hitvilágunk kietlen, sötét éjszakáját a reménység csillagaival, hogy tövises életutunkon botorkálás nélkül járhassunk!... Add megértenünk Atyánk, hogy nem minden bánatalom fájó... nem minden tövis vérzi meg lábunkat s nem minden könny égeti arcunkat!... Mert vannak könnyek, amelyek minél forróbbak, annál vigasztalóbbak... vannak bánatalmak, melyekre boldogan tartjuk arculcsapásra másik arcunkat is... vannak szenvedések, melyek után mint fürdőből, tisztán, hófehéren, lelki kincseink birtokában, boldogan, felmagasztosulva léphetünk előbe, örök találkozásra!... Amen

ÁLOM ÉS VALÓSÁG.

Pál zsidókhöz irt lev. 12. r. 5. és 11. v.:

És elfeledkezteket-e az intésről, amely néktek, mint fiaknak szól: Fiam, ne vesd meg az Urnak lenyitását, se meg ne lankadj, ha Ő dorgál téged. Bármily fenytés ugyan nem látszik örvendetesnek, hanem keservesnek, ámde utóbb az igazságnak békességes gyümölcsével fizet azoknak, akik általa gyakoroltatnak.

IES
HHR
„Árva gólya áll magában, egy teleknek a lábában... Elreptülne, messze szállna, de, mikor tőből le van metszve szárnya...” Ez a megkapó költői kép meggyőző igazsággal fejezi ki az ember vágyainak, álmainak tragikumát... Telve vagyunk reményekkel, sóvárgásokkal, álmokkal... képzeletünk mind e reménységeknek, álmoknak szárnyakat ad, hogy az élet álmaink megrablója tőből lemetsze eszményeink, vágyaink felfelé iveiő szárnyait. Lemetszett szárnyu fogoly rabmadarak vagyunk mi is!...

Olyan az életünk, mint a kakaslábon forgó elérhetetlennek látszó meseváré, melyet gyermeki hittel népesítünk be pajzán, játszi tündérekkel, káprázatos szépségekkel s midőn egy váratlan varázserő felnyitja előttünk a csodás titkok lezárt ajtóját — csalódással vegyes borzalommal látjuk, hogy képzeletünk tündérei eltorzult, rút arcu boszorkányok, kik nyelvöltögető, kaján gyönyörűséggel szemlélik ábrándjaink szertefoszlását, csalódásaink teljességét...

A görög mithológiának egy gyönyörű regéje szerint, az Olympuson lakó Zeus, az Istenek feje, egy földi megtévedt gyermekét büntetésül arra kárhoztatja, hogy egy hatalmas sziklából egy meredek hegyoldalon a csúcsra felgörgessen, hol a megváltó szabadulás... bűneinek feloldozása vár reá!... S a szikla-

görgetés kárhozotta tólja, egyre tólja a megváltó csúcs felé a sziklát!... Már csak a csúcs utolsó pereme van hátra, csak egy lépés, egy hajszál választja el a tetőtől, de im a szikla visszagördül, hogy az élet üldözöttje újra kezdje!... mindhalálíg kezdje harcát a cél, az örök, nagy cél fántomja ellen.

Elindul élete utján az ifjú... Rózsás arcán kigyúl a felszabadult, éretté duzzadt energiák pirja. Becsvágy, akaraterő, nagy elhatározások robbantják vágyait csodás nagy célok felé. Úgy érzi — vállain nyugszik a mindenség sulya s ő könnyen, diadalmas elszántsággal hordja azt... Mintha utitarsolyában hordozná szerencséje varázsvesszejét, melynek ütésére hírnévhez, dicsőséghez, boldog érvényesüléshez vezet minden életút... Ott ringatja magát már a feledés vizén, háta megett marad minden, mi valaha is bántó lehetett volna. Apró kis felhők árnyán diadalmaszkodik a könnyű, ifjú, reményteljes élet derüje, fénye... Aztán egyszercsak, mint derült égből a villám, lesujt az első váratlan csapás... s mint pörölyütések, zuhan utánna a többi más!... Hírnév, dicsőség, mint könnyű álmok, a múlté már!!! A tarsolyban képzelt varázsvessző... az érvényesülés marsall-botja, rögös, tövises zarándok-utak vándorbotjának szerepét veszi át... S mi megmarad a színes, képzelt álmokból, az első gondbarázda a síma homlokon... egy keserű vonás a száj szögletén... s egy csalódás sötét árnya a szív mélyén!...

Vagy nézzétek a fehér lányszobák boldog királynőjét... Zsoltárimás vágyak, rózsaszínű álmok vidám szívű, csillogó szemű kertészét... az ifjú lányt...! Vágyainak minden napon rózsanyoszolyát vet... Szíve szentélyének minden parányi zugát teleaggatja a hit apró ezüst csengőivel, szobáját a reménység illatos rózsabimbóival s fehérímás vággyal várja... egyre várja álmai délceg lovagját, aki erős, izmos karjaival mese-országok tündéerkertjébe ragadja őt. ...De aztán jön a fájdalmas ébredés... a hit zengőszavu kis csengettyűi elhalkulnak... a reménység színes rózsabimbói elhervadnak s nem marad meg belőlük más, mint a rózsatövis, amely nő, egyre nő, míg szívéig ér, hogy aztán állandóan... egy életen keresztül tépje, vérezze a hajszolt, csalódott, szenvedő emberi szívet!... Mert ez a való élet!...

Életünknek titokzatosságba vesző utjain mindannyiunkra vár öröm és fájdalom, terem tövis és virág is, borúl és derül is. Az ember — igaz — inkább szereti a síma napfényes oldalakat

járni... sorsát csak az öröm szerencse-szekeréhez kötni!... *Életünk utját szegélyező tövis- és virág-erdőből csak a virágot szedjük bokréta s csak későn vesszük észre, hogy a csalódás és szenvedés átformáló varázserején keresztül minden virág sorsa a hervadás, mert életünk: virágba oltott szenvedés!... De ez a szenvedés az emberiségnek legcsodálatosabb, legtermékenyebb életformáló, életnevelő eszköze!... A csalódások keresztségén átesett szép léleknek legdrágább kincse, amely legbiztosabban egyesíthet minket Istennel, mert a szenvedés kinyilatkoztatás... összekötő fonálszál az ég és a föld, az Atya és gyermeke szive között!...*

A szenvedés a boldogságnak egy szebb, étheribb formája, a lelki emelkedettségnek kútforrása s miként a megszárt kagyló fájdalmában a drága gyöngyöt, úgy hozza életre a szenvedés a lélek, a szív rejtett kincseit!... Aki sohase csalódott s kenyerét könnyek között nem ette, akinek sohase volt bánatteljes éjszakaija, aki ágya párnáira zokogva sohase borult, az az élet igazi értékét nem ismeri!.. Nincs a világon semmi, aminek nagyobb jelentősége volna sorsunk kialakulásában, mint a szenvedésnek. Ezt a tudatot, mint kincsét a föld, úgy kell nekünk is őriznünk lelkünk mélyén!...

A szenvedésbe ágyazott élet, ez a való élet, a minden emberi vágyak, álmok temetője, sírásója... nagy elhatározások tragikus szerzője mégis... az örök emberi eszmények áldott televényföldje, termő melegágya!... Mert az élet, a sors megtépászhat, kifoszthat... megrabolhat legszebb álmainktól, de azért mégis mindig marad valamink, amit e földön nem zúzhatnak össze, mely folyton ott ragyog bennünk, mint az örök fölfelé-törés vezérlő csillaga!!!

Nézzük csak a mezők törékeny, zsenge virágszálát, vagy az erdők, rengetegek büszke tölgykirályát! Végigzúg felettük a vihar, megtépi, rázza a gyöngye virágszálát s a hatalmas tölgykirály lombkoronáját. Ámde a vihartépte szár és ág vérző sebe mellett új élet hajtása kél, nő, izmosodik s emeli büszke fejét az örök nap felé! Mert a fák hajtásait letörheti a vihar, a virágok szirmait elsodorhatja egy gyöngye szellő is, de a gyökerek mélyen a földben új életerők hajnalhasadását hirdetik!...

Az élet vihara csalódások, szenvedések alakjában így vonul el a mi fejünk felett is. Egyikünknek szívét, másikunknak lelkét

sebzi, vérezi meg. Egyikünk lába elé töviset hint az élet, másikat göröngy tépi fel s mégis, miként felhős, zivataros ég kárpitján áttör a szivárvány ragyogó, mosolygó színpompája — a csalódás és szenvedés sötét boruján át, úgy tör fel az örök bizakodás, amely lelkünk eleseltségéből fölfelé lendít a mi örök szellemi napunk felé!.. Mert életünk fájának ágait: *vágyainkat, megtépheti a vihar... virágainak szirmait: az álmokat, elsodorhatja a csalódás — de a gyökerek: az örök bizakodás, a soha el nem muló reménység — mélyen a lélekbe vannak beágyazva kitörülhetetlenül!...* *R. újból blazszi a hűrdelmit.*

Álom és valóság, örök bizakodás és csalódás, öröm és szenvedés egymás sírját ássák az ember életében!... Csalódtál? csalódásod fekete virágjainak magja szivedre hull s virág lesz abból, meglásd, melyben örömed telik! Örömed napja szenvedésre fordult? meg fogod érteni, hogy könnyeid gyöngyharmatán keresztül tisztábban látod sorsod, rendeltetésed nagy célját!... Terveztél? elbukta!... újra kezded, mert az embernek a sorsa ez! „Várjon bár rád száz kereszt — kezd el, újra kezd! Bár ha kebled vért ereszt — kezd el, újra kezd! Vért ereszt, hát vért ereszt, ember csak hogy értsd meg ezt!... Itt e földön vérted ez!... Kezd el, újra kezd!”

Kezdeni! és mindhalálig kezdeni!.. Ha temetőkertté is válik életünk! Ha minden napon egy-egy új sirkövet kell is emelnünk vágyaink, álmaink, örömeink virágos kertje fölé, mégis kezdeni, újra kezdeni, hittel, bizakodással, új, soha el nem muló reménységgel, mert ez az ember, az örök föléle törfő ember sorsa, rendeltetése!...

Ha a csalódások, szenvedések viharából reménységednek csak egy talpalatnyi földjét megmenthetted — ne félj! — mert van mihez rögzítened, kikötöd elárvult életed törékeny sajkáját!

Életed terhe alatt roskadozó, csalódott, szenvedő ember-testvérem! Csalódásod, szegzett szárnyú reményeid, szenvedésed kereszt-terhét ne tartsd hiábavalónak!... Ne menekülj előle! Ne rémülj tőle!... hisz bármerre jársz, kereszted árnyéka rád vetíti feketeségét, de ez a fekete szín nem a halál reménytelenségének — de az élet komoly, könny és vérbe ágyazott nagy valóságának jelképe!... Vedd hát fel boldogan, mint diadalmi jelvényt, e keresztet, mert a reménységgel, hittel, örök bizakodással meg-harcolt emberi élet dicsőségfája ez!... Amen.

I M A.

Gondviselő Istenünk! Te minden zsenge, harmattisztaságu gyermek-virágszálunk örök nagy kertésze, Édes Atyánk! A fejünkről lehullott hajszál végtelen utjában, a csillogó porszem rezgésében, a napsugár ragyogásában, a harmatcsepp szivárványos tükrén épp úgy, mint az emberi élet-utak folytonosságában, mint örök kinyilatkoztatás, ott van a Te arcod! Az idők végtelenségét *mult, jelen s jövőre* életünk határköveivel Te jelölted ki Gondviselő Atyánk!...

Multunk minden drága értéke, apáink hitén keresztül Te benned gyökereznek s Tőled vettük a szent örökséget, melynek hűséges gondozóivá hivatál el minket, nagy elődöknek törpe utódait! Jelenünknek elviselhetetlen terhektől roskadozó hídján, mult és jövő találkoznak s bölcs gondoskodásod jövőnk nagy lelki és erkölcsi értékeinek gyümölcs-szedőivé, népünk drága örökségét, virágos kertjét... gyermekeinket küldted el!

Leboruló hálával köszönjük Neked Atyánk, hogy minden idők boldogabb jövőjének megváltójaként szállott közénk, *a gyermek...* az örök ígéret, biztatás, reménység... egy derűs napfényes folt. a beláthatatlan borus égbolton, amelyen szemünk boldogan megpihenhet!.. A gyermeket, mint az égi tisztaság s ártatlanság követeit, Te küldted le hozzánk, hogy, mint drága emberpalánták, mennyei virágüzenelek közöljék velünk, hogy sorukat, nevelésüket mitőlünk kéred számon s jaj nekünk, ha közülök példaadásunkkal csak egyet is megbotránkoztatunk!...

Engedd megértenünk Atyánk, hogy a gyermek nem a miénk, hanem az égé s nefelejt szemeikben a mennybolt tisztasága tükröződik vissza, lilium természetük a boldogabb jövő ígéretének terhétől roskadoznak s valahányszor a mi rossz példaadásunk ut-

ján egy-egy gyermek, mint dérforrázta virág, a bűnök fekete fertőjébe hervad, mindannyiszor elborul bűnöző gyermekeid sorsán pihenő édesatyai szemed!

Add, Atyánk, hogy gyermekeink harmatlanságú nefelejtszemeiben szégyenüljön meg a mi gyarlóságunk s találjon vigasztalást a mi összezúzott, beteg szívünk!... Hadd lehessenek a mi lelkivilágosságunk: gyermekeink, kiknek romlatlan lelkét még nem homályosította el a gyűlölet sötétsége! Engedd Atyánk, hogy népünk virága, a gyermek, legyen az az ígéret, amely dús aratásu boldogabb jövőendő gyümölcseit teremhesse mindenkor a Te dicsőségedre!... Ámen.

SZÜLŐ ÉS GYERMEK.

Márk: X. r. 14. v.: *Engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el tőlem őket, mert ilyeneké az Istennek országa.*

Egy kiváló írónk hasonlata szerint: „a gyermek égi réten közösen szakított virág.” Égi követ a gyermek... Istennek égi réten szakított virág-üzenete... a föld... az édesanya talajából nőve ki. Így tanította, ezt hitte Jézus is, aki a gyermekek iránti határtalan szent rajongásában a világ összes édesanyáinak egyesített gyermeki szeretetével szívében simogatta a hamvas arcu, a göndör fürtű gyermekfejeket. Nefelejts szemeikben a mennybol. tisztaságát látta visszatükröződni. Izmosodó virágtermetükben — úgy érezte — hogy a *mult* izen a *jelennek*, a dicső, nagy mult, amely Izrael csodás történelmét teremtő hatalmával lánglelkű próféták és a világ keresztény vallásainak bölcsőjét ringatta.

A gyermek, a mult testámentuma. Intés és biztatás, fékező és serkentő erő... az emberiség lelkiismeretének értékmérője!... Mert Jézus színe elé méltóvá, vagy méltatlanná általunk lehet a gyermek s jaj annak, aki közülök csak egyet is megbotránkoztat!... Örök időkre szóló intés és nagy tanács sulyosodik e szelid szavakban: *engedjétek hozzám jönni a gyermekeket és ne tiltsátok el tőlem őket!*...

A gyermek a mult biztatása... a jövő igérete. Aranyhíd, amelyen a visszajáró mult és az előlegezett jövő találkozhatnak.

Reménység a gyermek, amely két szív aranybokrán kivirágzott s gyümölcse a szülői szívek véreből táplálkozik... Az önfeláldozás értékmérője a gyermek, mert, amint az első gyermek vonásai bekopogtatnak a szívekbe, a szülők jelene már a multé lesz

Háttérbe szorul körülöttük minden s a gyermekek keresztül a jövő ígéretének ragyogó képei rajzolódnak a szülői szívek tükörlapjára. A gyermekben a múlt biztatása szól hozzánk, mely hátra fordított arcával a jövő felé néz. Azért is oly drága számunkra a gyermek, mert a reménység aranszálaival egybeköti múltunkat a jelennek, s jelenünket a jövővel. S jaj annak a népnek, amelynek nincsen múltja, mert annak nem lehet jelene, még kevésbé jövője!... Hogy lehessen egy fának virágja anélkül, hogy gyökerei lettek volna?!...

Nézd meg egy nép virágos kertjének, gyermek seregének lelki arcát s megmondhatod e nép jövőjét is!!..

A gyermeknevelés kötelezettségében e múlt testámentuma maradt reánk. Jelent megtartó, boldogabb jövőt építő szent elkötelezés. Nem csak vérünkből való vérnek... húsunkból való húsának életre hívása — de olyan lelki és szellemi értékeknek újjáteremtése, égi magvetése ma a szülői küldetés, melyből életre kél s jelenbe gyökerezik múltunk minden drága értéke, hogy dús aratásu, boldogabb jövő gyümölcseit teremhesse számunkra!...

Az édesanyának ujjongó, diadalmas vallomásából — ez az én szerelmes gyermekem — kicsendül-e vajjon a szülői szereteten, az én húsom és vérem szűkebbkörű átérzésén felül messze kimagasló, nagyobb, átfogóbb célú jövő felé mutató küldetésének átérzése?!... Vajjon látja-e ma a szülő a magasabb lelki és szellemi horizontokat?! A sokszor láthatatlanba nyuló havas, sziklás csúcsokat, tátongó mélységeket, halált rejtő örvényeket, a gonosz kezek rejtette csapdákat, amelyek mind népünk legszentebb értékeinek sirásóivá lehetnek, s melyektől gyermekeinket életünk árán is óvnunk, védenünk kell!?..

Nem elég ma csak az élet mindennapi harcára felkészült embereket nevelnünk!... Hitvédő, hitvalló... népünk szent küldetését átérző s azért nagypénteki kereszten elvérezni is kész, örök golgotajáró, egész lélek-embereket kell nevelnünk!...

Nagy múltunk hallhatatlan hitvallói, hitvédői s szülők s nevelők tanácsa, féltő gondja, nevelése volt az a tágas nyitott kapu, amelyen át a gyermekek Jézus hívogató, váró, ölelő karjai közzé juthattak, hogy ezek a lelki-karok többé soha, soha el ne engedjék, kiket egyszer magukhoz öleltek!...

Csak a Jézus színe elé bocsátott s tanításainak égi harmatán felnövekedett... golgotajáró példaadásán megizmosodott szív

és lélek tud ma az élet nagy harcára kellően felkészülni... Engedjük hát Jézushoz gyermekeinket, mert ezt tennünk nemcsak magasabb égi rendeltetés, de gyermekeink jövőjével s önmagunkkal szemben tartozó szent kötelesség!... Erre tanít minket a múlt... ez gyermekeinken át számunkra a múlt biztatása!...

Egy régi görög hitrege szerint Herkules, a borzalmas erejű görög hős, a föld fijával, Ántheusszal, sok ideig küzdött, birkózott és őt többször földhöz sújtotta. Ámde Ántheusz a föld fia volt s mindig új erővel kelt fel, mert újabb meg újabb erőt kapott anyjától, a földtől. Végre Herkules felkapta ellenfelét a földről s a levegőben magához szorítva, öleléssel fojtotta meg...

Ki ne érezné sorsunk, rendeltetésünk hatalmas erejű Herkulesének fojtogató ölelését, amely számunkra csak addig nem végzetes, míg biztos föld-talajunkat, a *múlt*-at el nem hagyjuk, ki nem rugjuk lábaink alól. Őrizkednünk e fojtogató öleléstől csak részben lehet... de míg lábaink a múlt talajában gyökereznek, míg nem hagyjuk el önként, könnyelműen e biztos alapot, addig nincs és nem lesz olyan hatalom, amely fojtogató öleléssel végzetessé lehetne számunkra!... Ez a biztos alapu *múlt* Jézusra, az örök erőforrásra mutat, őhöz vezet a mi ingadozó lelki lépteinket!...

A *múlt* biztatása, megvalósulva... a *jövendő* ígérete! A múlt alapján a *jelen*, jövőbe néző tekintetünk számára új kötelességek megátását írja elő. Tetemre hív a múlt s nagy kötelezettségek parancs szavától terhes a *jövendő*!... Jelenünknek egyik szemével a múltba, másik szemével a *jövendő*be kell néznie! Ám *jövendő*nk sötét, borús látóhatárán át csak Jézus tanításainak lelki szemünket átformáló erején keresztül tekinthetünk. Múltunk parancsszava sokszorosan kötelező a *jövendő*re is... Jézushoz kell engednünk gyermekeinket — de nem csak — hanem gyöngéd, féltő szülői szeretettel, kézen fogva magunknak kell hozzá vezetnünk őket!... Hogy a Jézusnál nyert lelki erővel, a mi csalódott szivünknek ők... gyermekeink lehessenek gyógyító orvosai! Mert a mi lelkünk beteg, nagyon beteg... Megfertőzött termő galy a mi szivünk s jaj nekünk, ha fertőzött szivü nemzedéknek adunk életet!... Új, egészséges *jövő* nemzedék nevelése nagy céljáért... engedjük, vezessük Jézushoz gyermekeinket!...

Ezt tennünk a legszentebb kötelességünk most, amikor a

mégmérhetetlen önzés és kapzsiság örjögésbe hozta a világot s farkasává tette az embert embertestvére számára..., amikor féktelen gyűlölet fűti az egy föld kenyere és vizén élő embertestvéreket... A mi életünknek testi torzszülöttjei mellett megszámlálhatatlan lelki nyomorékjai vannak... félszívü, féllelkü, sőt egész szívtelen és lelketlen erkölcsi nyomorultjai... S a mi nemzedékünknek ez a legnagyobb, legborzasztóbb tragikum!... Lelki orvosokra van szüksége ennek a beteg, összezúzott szívü emberiségnek! Vezessük, engedjük Jézushoz gyermekeinket, hogy az ott nyert szent örökséggel... szívük-lelkük romlatlanságával Ők legyenek a mi lelki orvosaink!.. Új, emberibb eszmék megvalósítására — több világosságra van nekünk szükségünk!... Gyermekeink legyenek a mi világosságunk, kiknek ifju, zsenge szívét még nem homályosította el a gyűlölet sötétsége!... Ha gyermekeink nem segítnek szebbé, jobbá boldogabbá tenni a világot, akkor elveszett számunkra az élet minden szépsége, értéke!... Akkor hallani véljük a vészkiáltást, amely már befészkelte magát lelkünk, szívünk minden rejtekébe s mint éjféli tűzre félrevert harang kongása, zúg füleinkbe: *lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?!...*

Lesz-e gyümölcs a fán, melynek nincs virága?! Hozzátok szólok, mint a próféta hajdan Jeruzsálem leányaihoz... hozzátok, népünk drága ifjusága!.. Hozzátok szólok, népünk s lelketekeket féltő nagy, szent szeretettel!... Tudjátok-e, ma mit jelent magyar gyermeknek, magyar ifjúnak lenni?!... Tudjátok-e, most, amikor jövőnk, minden feltett kincsünk a Ti kezeitekbe van letéve?!

Lesz-e gyümölcs a fán, amelynek nincs virága?! Zeng vissza a szózat multon merengő lelkeknek, jövőnkért aggódó sejtelmes szózata! Mondjátok, hogy érzitek hivatásotok komolyságát, hogy terem még gyümölcsöt az ősanyai föld, romlatlan lelketek dúsan termő talaja s akkor értetek aggódó lelkünk nagy szeretetével — ha fájdalomunk van, ha könnyeket kell hullatnunk — hozzátok zarándokolunk el ujjongó lelkünk hitével, hogy... lesz még gyümölcs a fán!...

Lesz még gyümölcs a fán!... ha sok olyan virág terem, mint amilyenek ti vagytok, népünk ifjusága!... Igen, mert virág vagytok ti, hisz tiétek az élet, a remény minden virága... Tinéktek virággal kedveskedik a mező, ...tirátok bizza jövőjét egy sokat szenvedett nép... tirátok büszkék az öregek, apák, nagyapák...

tiétek az ég minden derült napja... tiétek, drága boldog ifjúság, kikben újra látjuk éledni jövőnket, megértő egységen épülő boldogságunkat !!!...

Gondviselő Istenünk! Te minden zsenge harmattisztaságu gyermekvirágszálunk örök nagy kertésze, vedd védő szárnyaid alá a mi reménységünket, népünk drága virágos kertjét, a mi gyermekeinket!... Hadd vezethessük őket kézen fogva Jézushoz, minden lelki szépségnek halhatatlan, nagy erőforrásához, hogy a tőle nyert kincsek birtokában tölthessék be hozzájuk fűzött reményégeinket .. boldogabb, szebb jövőnket építő küldetésüket!... Ámen.

I M A.

Világok sorsában, kenyerünk áldásában kiteljesedett Örök Szeretet! A mindennapi kenyér fohásza ma kivirágzott az ajkakon s a csordultig tele szivekben kigyúltak a hála örömtüzei. A kunyhók földhözragadt mélységeiben, a paloták büszke magasságában testet öltött a lélek virága: Imánk s asztalunkon áll a puha élet-adó, áldott kenyér. Nemcsak a megtermékenyült rónák, bércek, de az áhitat zsengejétől roskadozó szivek is ma jószágodtól áradoznak s a köszönet és hála örömmujjongásával boldogan megterhelt lelkek, fehérímás ég felé kulcsolódó kezek mind, a megteljesedett áldás himnuszai Hozzád — ki megadtad nekünk a mi mindennapi kenyerünket — Atyánk!...

Leszállott közénk az ég s az ezersóhajos küzdő, veritékező ember életvivődésán elborult, vagy felderülő szemed könnyharmata megtermékenyítette a mezőket. S barnuló barázdák, a selymes pázsitszőnyegek, a virágbaborult fák nászruhája fölött előmlött áldó szereteted meleg hulláma, hogy megmozduljon az élet s beteljesedjék a veritékező ember sóvárgott vágya: *a mindennapi kenyér!*... A barázdásír, amely a parányi mag drága teteme fölött domborult, új élet reménységének melengető ágya volt... kalászba szökkent az áldott kenyér... arcunk veritéke, szívünk vérhullása, küzdésünk jutalma, a gyermekeink számára földtermette édesanyatej... maga a megvalósult élet.....

A kenyér volt a vágyunk, a célunk, a reménységünk és a mindennapi imánk s mégis! ma, a beteljesedett vágy és reménység dúsan terített asztalánál, a szenvedő, éhező millió ember-testvérünk tetemre hívó jajszava, mint fekete kenyérátok — lepel borul az örvendező szivek s a kenyér-áldás drága teste fölé, hogy mint örök jelkép, intse, óvja a telhetetlen embert, ki mérhetetlenül sokat akar a kenyér áldásából, hogy a másiknak falat se jusson...

Mert míg mi a beteljesedett vágyak dús lakomája fölött örvendezünk, hány kenyértelen, nélkülöző testvérünk vérenevelt gyermeke hiába sír, zokog a kenyérnek elérhetetlen áldása után... hány kenyérátok megverte ember bolyong künn az éjszakában éhesen, árván, kitagadottan s „tépdesi sorsa bilincsét, átkozza a világot s gyűlölettel nézi az emberiséget!?... Hány üz lelketlen játékot abból, ami nagy, ami szent,“ a kenyérnek drága áldásából, hogy társaiban megcsufolja a képedre teremtettest embert s megalázza a pirosuló buzaszemeknek kenyéráldássá dédelgetett drága testét!?... A hegyé hizott önzés, és telhetetlen kapzsiság könnyörtelensége az ember fölé kenyérátokká nevelte az életnek elemét, hogy elárulja, megostorozza, tövissel koronázza, megfeszítse, s örök golgota-járóvá száműzze mártirját: a szenvedő embert!...

Atyánk! embermilliók könny- és szenvedés-tengerébe ágyazott életének nagy tanulsága hadd találjon utat a leboruló hála ünneplőjébe öltözött sziveinkhez. Hadd megértenünk, hogy a kenyér: öntudat, erő, szabadság, boldog önfeledség, béke, az élet!.. ha segítő szeretet, önzetlenség és irgalom volt életre hívója, gondozó dajkája — de fekete átok minden buzaszem, ha az önzés barázdájába kapzsi kézzel vetette az ember!... A ma megterített kenyérasztalok mellett hadd sorakozzanak fel a szeretet, önzetlenség és irgalom áldásaitól roskadozó lélekasztalok, hogy a szívünkben szélesre tárult segítő szeretet, a mindennapi kenyér áldásával betölthesse minden éhező, szenvedő testvérünk álmodott, sóvárgott vágyát!!... Amen.

„A MINDENNAPI KENYÉR.”

Máté VI. r. 11. v. *A mi mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma!*

Az első buzaszem, mint a jóság és szeretet szimboluma, élt az örökkévaló Isten gondolatában. Isten kebléről szakadt le... veritékcsepp lehetett a szülő anyja s az emberi sziveket megejtő első hóditó útjára úgy indult el, mint Istennek csodálatos égi követe... angyalszárnyon!... Magában hordta az édesanyatej tápláló erejét s a békés munka szelidségének szent kötelezettségét. S a jóság teremtetten buzaszem-áldás elöntötte a világot. Mint drága arany-pillék, szálltak rónáról-rónára, hogy benépesítsék a földet s áldásukkal elhallgattassák, betömjék az emberiségnek panasszal és átokközönnel tele száját!...

A munka terhének és gyönyörűségének kiengesztelődése volt a buzaszem áldása. A hit édesanyaföldjébe, reménység-kézzel vetette az ember s amikor fáradsága nyomán aranykalászbá öltözött a mező, hála és köszönet-bukréták virultak az ajkakon, csordultig telt a szív, Istennek drága ajándékáért, ki megadta a mindennapi kenyeret!...

A buzaszem — a mindennapi kenyér áldása volt és lett az emberi szivek legcsodálatosabb összekötő ereje... Ég és föld közötti szolidaritás... Isten és földi gyermekei szívének első és legtartósabb szent szövetsége, mert Istent a mindennapi kenyér áldása hozta közelebb gyermekei szívéhez s az ég előtt térdre, a kenyér szükségére kényszerítette először az embert!

Mindennapi kenyeret kérni tanított az emberi szivek legmélyebb ismerője, Jézus is — mert tudta, mert érezte, hogy a kenyér közös szent talaja a mindannyiunk ringó bölcsője és szemfedője... a drága, édes anyaföld. Életre hívója... a szorgalom és munka közös keresztje — tápláló, öntöző harmata... az emberi

veríték kiapadhatatlan tengere!... Anyaföld, munka és veríték! Van-e valaki a világon, aki e három élet-értékmérő áldását, vagy keresztjét ne érezte volna? !...

Mindennapi imájában kenyeret kért Jézus is... Terített asztallá akarta átvarázsolni a szenvedő, éhező világot!... Kivánhatta volna a föld bőséges javait: királyi birodalmat, aranyos trónszéket, a hírnév, dicsőség és korlátlan hatalom áldásait s mégis!... az élet annyi java közül egyet kér, egyért imádkozik csupán: *a mindennapi kenyérért!*...

Végig kísérem a kenyér születési utját a pirosuló, zengő buzaszem bölcsőjétől, földre jutásának pillanatától addig, míg az emberi száj bűnös, fekete koporsójáig eljut... Magam előtt látom a drága, édesanyaföld szűz ölet, amint hivatkozó, váró önfeláldozással kínálja fel, tárja ki keblét földből fogant gyermeke számára. S az ember, a föld gyermeke megérti az édesanya hívó szavát. Megmérhetetlen rajongással rögzíti életét a földhöz.. A föld-édesanya s teremtesbéli gyermeke az ember, az idők végtelenjén át ismét találkoznak, hogy elválaszthatatlanul, a sír ölég! össze-forrjon életük!...

S a hálás föld, amelybe az édesanyatejet sóvárgó gyermek mohóságával kapaszkodott az ember, melynek drága anyatestét naponként felvágta, vérét, tápláló nedűjét kiszívta, ringó aranykalász ruhába öltözött, hogy a mindennapi kenyér-szükség kielégülésének áldásával imára kényszerítse az embert! !... Az elvetett parányi buzaszem termő melegágyát s az emberi munka és szorgalom együttes életre hívó erejét megáldotta az Isten!... Nap-szemének melegítő sugara, a ragyogó fényözön s az ég csatornáinak üdítő harmata elárasztotta a rónákat, hogy csírákat hajtson s szárba induljon: az élet, a mindennapi kenyér!... A föld szerelmesének simogató, meleg, bársonyos tekintete reménykedve, naponként megpihent rajta. Fölötte zengő parcsirtadal s az ember ujjongó szívének, a nóta szárnyaira bocsátott együttes himnusz hívta, serkentette a beteljesülés felé a kenyér áldását! !... A munka és szorgalom vetette meg bölcsőjét... a könny és veríték-özön öntözte... a nóta szárnya ringatta... az ember simogató tekintete öltöztette... Isten örökkévaló bölcs gondoskodása gondjaiba vette, megsokszorozta a világ hódító útjára indult buzaszemet, hogy a közös ima és hálaadás — a munka, a szorgalom és veríték

együttes szent kötelékével összekösse, egy táborba tömörítse a föld gyermekét: az embert!... A buzaszem és a kenyér élete így lett az emberiség közös, felmérhetetlen, nagy áldása!... Szeretet, önfeláldozás, imádság, veríték és a béke szent harmóniája volt életre hívója, gondozó dajkája!..

Isten az emberiség legnagyobb áldásaként teremtette a mindennapi kenyeret. De ez a kenyér, a békés munka s a gyöngyöző veríték együttesen életre hívott drága gyermeke átokká lett az emberiség kezében!... Áldás és átok... milyen ellentétes fogalmak?! S mégis a legszerényebb terített asztalon, s a zsenge gyermek parányi kis kezében meghúzódó darabka kenyérben is, mint ő ellenség, állanak egymással szemben! áldás és átok!.. *A kenyér-áldásból, kenyér-átok lett, mert sokat akart belőle az egyik, hogy a másiknak kevés se jusson!!*...

Jézus kenyeret kért mindennapi fohászában... imádkozni tanít a mindennapi kenyérért, mert hitte, hogy az emberiség közös szüksége, a kenyér s a mindennapi imádság együttes áhítata közelebb hozza, testvérekké forrasztja össze a meghasonlott, ellenséges ember-sziveket!... A gyönyörűen megművelt mezők, a ragyogó paloták, az emberi gazdagság megmérhetetlen kincsei, az önző kalmár szellem fáradhatatlan üzérkedése, az aranyak utáni sóvár tülekedés, mind... egyet jelentettek számára csupán: a mindennapi kenyeret!... Vajjon kérhet, kívánhat-e ember ennél többet?!...

S ha ma végig zarándokolna a világon a mindennapi kenyér csodás szívü, nagy apostola, Jézus... ha bejárna a szegénység sötét, dohos zúguccáit, a nyomor tanyáit, kunyhóit... ha benyitna a csillogó paloták ragyogó termeibe, elborult lélekkel kellene hallania a szenvedő éhezők panaszos jajszavát s könnyes szemekkel kellene látnia, hogy a mindennapi kenyér imádságos áldása átokká lett a kunyhókban... átokká a palotákban egyaránt!!

Látná, hogy a nyomortanyák elhagyott páriái asztaláról a kenyér száműzve s csak finnepi vendég! Mindennapi veritékes munkájuk nyomán nem terem más, csak a szükség, a nélkülözés!... Isten drága ajándékával, a mindennapi kenyér áldásával telt gyomor a legtöbb ember számára valami elérhetetlen, csodás álomba vesző valóság! *A kenyér, melyért vért, veritéket izzadott, könnyeket hullatott s igába hajtotta fáradt fejét, megroskadt természetét, mintha elárulta, megtagadta, megátkozta volna az embert!!*...

Látnia kellene, hogy míg az emberiségnek szenvedő, nagyobbik fele örök vándorbottal a kezében, a szükség és nélkülözés koldustarisznyájának árnyékában hajtja álmra fáradt fejét... addig a buza, a cukor s az élet legszükségesebb elemeinek koronázatlan fejedelmei, a telhetetlen kapzsiság világokat s emberi sorsokat behálózó trösztjei milliók könnye, veritéke árából s el nem használt feleslegükből hegyeket halmoznak fel!!... A tenger hullámsírjaiba süllyesztik a mindennapi kenyér drága testét, nehogy egy darabkával több juthasson az éhező emberiségnek, mint amennyit a jól szervezett kapzsiság és önzés kalmár szelleme ki-mért!!... Átokká lett az ember kezében a kenyérnek áldása... mert mérhetetlenül sokat akart belőle az egyik, hogy a másiknak falat se jusson!!...

Oh, hány tétova, Istent kereső szem csak sóvár tekintetével simogathatja a számára elérhetetlennek látszó kenyérnek áldását?!... Hány Isten felé hiába összekulcsolódó kéz hull vissza naponként erőtlennül?!... Hány mindennapi kenyeret kérő száj rebeg imát meghallgatatlanul?!... Hány sorsa bilincsét tépdeső embertestvérünk kér egy darabka kenyeret Isten nevében reménytelenül... ma, amikor a világ buzaszem és kenyér áldásával csordultig lehetne tölteni minden éhező, nélkülöző ember szive vágyát, elérhetetlennek látszó kenyérálmát,

Új Messiásra van szüksége ennek a kenyérátok által megnyergelt, vesztébe rohanó emberiségnek, aki hegyeket rázó hitével még egyszer a világ lelkiismeretébe égesse Jézus nagy tanítását, aki a világ összehordott mérhetetlen kincsében, a kalmárok fáradhatatlan üzérkedésében is csak egyet látott: a mindennapi kenyeret!... Új Messiásra van szüksége ennek a kapzsi, önző, sóvár, élvezet-hajhászó, aranybálványt imádó emberiségnek, aki a lelki életünk romjain hegyé hízott önzés kufárait még egyszer kikorbácsolja a megváltó szeretet s emberies érzés szentséges templomából... s megértesse Velük!!... s az éhezőkkel, a nincstelen hajléktalanokkal, az árvákkal, az özvegyekkel s minden nélkülöző embertestvérünkkel, hogy *Isten az emberi szív békességét, lelkünk áldott nyugalmát abba a darabka, mindennapi kenyérbe rejtette el, amellyel boldog lehet a legszegényebb is — de, amely nélkül minden arany halmazán élettelenül fordul az árok szélére Dárius kincsének büszke birtokosa is!!..* Áldás és átok, béke és

izzó gyűlölet, szeretet, jóság és önző kapzsiság szunyad e drága buzaszemben, a mindennapi kenyérben. Csak az embertől függ, hogy melyiket hívja életre?!...

Soha nem látott lelki válság fekete korát éljük!! Úgy látszik s már-már azt kell hinnünk, hogy minden erkölcsi s lelki értékünk áron alúl eladó!... hogy az aranyborju imádat elnyomja bennünk a mindennapi kenyér tápláló, megtartó erejébe vetett hitünket, reménységünket!.. Már-már úgy látszik, hogy a kenyér áldásától megtagadott, elhagyott ember ajkán elhalkul, meghal a mindennapi kenyeret kérő imádság!.. S mégis!.. mégis, embertestvérem!.. míg lesz egy darabka kenyered, mit másokkal megoszthatsz, míg veritéked hullásával hozod életre a buzaszemet, ne félj!.. mert ez a kenyér, ez a buzaszem, az ég és a föld közösen ápolta drága gyermeke lesz, ha szenvedések árán, ha későn is, az elkülönült, ellenséges emberi szivek legcsodálatosabb, legtartósabb összekötő ereje!!... Ámen.

I M A.

Örök Isten! Lelkiismeretünk homályos tükrén felragyogó égi arc, Édes Atyánk! Mint tenger hullám hátáról biztos partra sodródott törékeny, gyöngesajka... az élet örvénylő hullámain hanyadó hitünk, úgy kötött ki az áhitat e megszentelt szigetén! E hajlék egy csöndes menedék, amelyen a veszendő, vergődő lélek megpihenhet. Egy biztos part, amelyen a szenvedő, bujdosó viharverte ember kiköthet. Hit és reménység emelte sziget, amelynek védelme alatt az elgyötört, agyonhajszolt gyermeked arcán felderülhet az az égi ragyogó fény, melynek szikráját bennünk, rajtunk csak Te gyújthatod fel, édes Atyánk! Mert Te vagy az örök menedék, mérhetetlen világok sorsának megingathatatlan talpköve. Belőled sugázzik az az örök lelki fény, magasságok felé mutató égi jel, áldott örök biztatás: Boldog vagy ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő bekötöz s kezei meggyógyítanak!

Atyánk!... megdorgált, vérző szív a mi egész életünk! Bűnkalkába zárt, messzi lelki távlatokba sóvárgó szárnyaszegett fogoly, rabmadarak vagyunk, kiknek vágyai Hozzád, feléd vonzanak... de leköt, a bűnös földhöz rögzít az élet... a szenvedésbe ágyazott való élet!...

Szenvedéseink terhei alól — ha pillanatra is — felszabadulni, gondjaink keresztjét lerakni Elődbe jöttünk Atyánk! Elhoztuk összezuzott beteg, vergődő szívünket Hozzád... minden céltalannak tartott élet örök, nagy orvosához, hogy a Te gyógyító, simogató kezed, meleg édesatyai vigasztaló szavad kötözze be azt a vérző sebet, melyet szívünkön az élet rideg könyörtelensége ütött...

Közelségedben úgy érezzük, mintha új, mélyebb tartalmat nyerne életünk. Mintha messzi távlatok felé sóvárgó lelkünk át-

törné a bűnös test életének sötét horizontját, hogy új célok s csodás nagy emberi eszmék megvalósulása felé röpítsenek lelki szárnyaink !

Ne engedd Atyánk, hogy lelkünk szárnyalását elgáncsolja az élet s a porba huzza le a bűn ! Add hinnünk, hogy elesettségünknek tövisekkel kirakott útján — ha könnyek, szenvedések, ha sóhajok árán is — de dübörögve közeledik az a boldogabb jövő, amelynek útegyengetőivé, keresztthordozóivá minket hivat el Atyánk ! Hadd lehessünk új, emberiesebb élet önzetlenszívű magvetői, hogy jöhessen el végre a megváltó szeretetnek s lelki békességnek annyira sóvárgott boldogabb kora, amelyben egymásra talál kicsiny és nagy... a gondtalan élet gyermeke és a sorsüldözött... a büszke paloták lakója s a hajléktalan szenvedő egyaránt!... Engedd Atyánk, hogy mielőbb úgy legyen !! Amen.

A MEGTALÁLT SZÍV.

E.S.O.H.H.

Job könyve V. r. 17, 18 v.: *Boldog vagy ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő be is kötöz, s kezei meggyógyítanak.*

Az élet fekete gond-madara kiterjesztette világokat átérő szárnyát fejünk felett, hogy éles karmaival szivünkbe vágja sorsunk, rendeltetésünk védjegyét: a szenvedést.

Egykori boldogságunk, s ártatlan örömeink csendes vizű taván... hajlékainkban... mint mozdulatlan sziget, megrögződött a fájdalom, hogy életünk kiméletlen szívű révésze, e szigethez naponként kikösse csalódásaink, szegzett szárnyu vágyaink és könnyeink utasait.

Eddig szerénységében is boldog megelégedéstől sugárzó hajlékaink piros muskátlis kis ablakain régen kikönyökölt már a kopott, sokszor szennyes arcu rélkülözés, hogy kaján, vigyorgó mosolyával leleplezze, mit eddig sokszor magunk előtt is titkolunk: a fájdalomba oltott emberi nyomort... Mintha a képzeletbeli alvilág halálmadarai szabadultak volna fel, hogy felszedjék kenyerünk utolsó morzsáit is és kikezdzék szivünk áldott békeségének féltve őrzött maradványait..

S a kenyerétől, reményeitől megfosztott, lesorvasztott ember, a kétségbeesés partján... a vizbefulók erőtlenségével, elhaló hangon hívja tetemre Gondviselőjét: „Meddig felejtesz mindenestől? Meddig felejtesz Istenem?!“ ...Hitünk lekopott már a lelkünkről... a reménység vetellenül hagyja ágyát a szivünkben... erőtlenséggé zsugorodott bennünk az akarat, s egy nagy — a hitetlenségből táplálkozó nemtörődömség sorsunk száguldó lovai közzé vetette már a gyepelőt!!! S a kétségbeesettek tábora egyre nő! A Hóreb-

hegyén hiába gyúl ki a hit csipkebokra. . A reménység égő parazsát hiába gyujtja fel Isten a próféta-lelkü, lángszavú igehirdetők ajkán... mert a magát céltalan életünek tartott árva népünk, réveteg, ijedt tekintete már csak a *multba* néz, s a *jövendőtől* nem vár semmi biztatót!!... Szívében mintha kialudt volna a századok hitén keresztül ápolt lelki-fény... S reménységgel telve, mintha csak a kevés kiválasztottak maradtak volna, kik *egyedül*, mint Pompei hamu-lávája alatt a római katona... mint varjú a száraz jegenyén... csaknem *egyedül* károgják a reménység temető-kertje felett: én vérem!... szegény embertestvérem, ne félj!!... hisz ha benned haldoklik is, de számodra nem halt meg az Isten!! Ha emberi sorsok száműzöttje is vagy, de körülötled láthatlanul ott van az Isten!!... *S boldog vagy, ember, kit Isten megdorgál, mert ő megsebez, de be is kötöz, összezúz, de kezei meg is gyógyítanak!..*

Boldog vagy, ember, kit Isten megdorgál!.. S kezembe veszem a megdorgált, meglátogatott ember szívét... ezt az örökké hajszolt, ezer sebtől vérző, sokszor sárba taposott, drága energiamotort. A vágyak temetőjét, álmaink örök sarkantyuzóját, csodás érzések szülőbölcsőjét, fellángoló akaraterők soha nem szünő serkentőjét... Kezembe veszem az ember szívét, ezt az eleven, érző, mindig lüktető hús és vérpiros *bűn-virág bokrétát*, hogy ez a sokszor égbejutott, majd kárhozatba taszított fél ég és fél *bűnös föld arcu*, de kárhozottságában is halhatatlan célok felé mutató drága *emberszív* beszéljen hozzánk bűnös, hitetlen, vergődő szivtestvéreikhez...

És megszólal az örök emberi szív...: Bűnös hús-ruhámmal nagy városok megvetett, elkerült nyomortanyáinak voltam lakója. Az éhség s nélkülözés kutyái naponként ott ugattak a hajlékom előtt. Ritkán akadt sovány keresetem súlyának terhe alatt fájo szívvel nyitottam be penészes életbörtönömnek ajtóját... Elborult lélekkel hallgattam éhező gyermekeim s feleségem panaszos jajszavát.. A kenyér-átok ráfeküdt egész életemre... kenyér helyett a lelkemet ettem, sorvasztottam... s mégis — ha nagy ritkán az életigából felszabadult lélekkel gyermekeim, szeretteim szemeibe nézhettem — sorsom s Isten ellen bensőmben sötétlő dac a megbékülés égi derűjében olvadt fel, hogy fe ragyogjon előttem a kiengesztelődött ember vallomása: *Boldog vagy ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő be is kötöz s kezei meggyógyítanak!!...*

Boldog voltam... mert ha gyermekeimre, szeretteimre néztem, úgy éreztem, hogy földhöz ragadt szegénységünkben is rózsás, pufók arcukat mintha égi kenyér táplálta volna gömbölyűre... szösze göndör hajukat naponként, mintha angyalkéz fésülte volna fodrosra... s mintha erőből duzzadó virág-termetüket naponként Isten öntözte, öltöztette volna, hogy, mint csodaszép mezei liliumok, növekedjenek, gyarapodjanak... mert Isten táplálta, gondviselte őket!!

És megszólal tovább egy másik vérző, vergődő szív...: Szavára sötét bányatárnák végtelen üregei elevenednek meg lelki szemeink előtt... halálrejtő szénkoporsók. Mélységeiben minden nap utolsó órájukra készülők ember-patkányok furják, faragják a mérhetetlen anyaföld drága kincseit... Hátuk mögött pillanatonként ott leselkedik a halál... Váll szélességű sziklasírban a drága emberi szív motorja együtt zakatol a furógépek kattogásával... Paltanásig feszül az ideg... s a kenyérért folytatott alvilági hajsza fojtott légkörében elhomályosul a szem... tompa köd ereszkedik az agyra s a szív, ez az örök vágymotor, zakatol szüntelen... hajrá!.. előre!! Átok-e ez a gyötrelmes alvilági munka?!... Vagy az örök fölfelé törés legcsodálatosabb himnusza?!... Hadd szóljon a föld alatt veritékező ember tolmácsa, a szív: *Boldog vagy, ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő be is kötöz, s kezei meggyógyítanak..!* S nézd a bányamélységből Isten szép világára felszabadult embert, ha a halál árnyékát, a fekete, szennyes szénpor-veritéket lemosta sápadt arcáról... mintha a robotból felszabadult, sorsával megbékült kiengesztelődés s a munka glóriája övezné homlokát!!...

Az életnek e legnagyobb hősei előtt távoli ködös messzeségben felragyognak a *jövő emberiségnek* csodás képei... Fülükbe csendül a *jövő dala, a testvériesülés himnusza!*... Saját könny és veriték-tengerén, a munka igájába tört gyötrelmeinek szenvedéseinek keresztül, a munka áldozatainak hekatombáin is, felépülni látja a *boldogabb jövődőt!*... A boldogabb, sejtelmes jövődőt, a melyben a telhetetlen kapzsiság nem emel hegyeket el nem használt feleslegéből, hogy körülötte éhezve jajongjon kifosztott milliók nagy tömege... Maga előtt látja a gyárkérmények millióit, melyekből, mint szelid békegalamb, száll ég felé, Istenhez, a fodros füst-izenet... Látja a világoknak mindenki számára terített asztalát, a megváltó szeretet napsugaras korát, amelyben nem lesznek elnyo-

mottak, éhezők s amelyben végre egymásra talál ez a beteg, összezúzott, vergődő szívű emberiség!!... és felzokog benne a kiengesztelődés himnusza: *Boldog vagy ember, kit Isten megsebez, mert kezei meg is gyógyítanak!!...*

És aztán megszólal a föld-anya agyonhajszolt gyermekének szive: Fájdalomba oltott ártatlanság-virágként jöttem a világra s már zsenge gyermekségemben igája elé fogott az élet. Mi vagyunk a megszámlálhatatlan, névtelen szenvedők... a földéhes, kalászkoszorus milliók, kikkel Isten mint csillagokkal a végtelen eget, úgy tüzdelte tele a veriték és könnyáztatta földet... Mi vagyunk az édes anyaföld mostohái... a rög-törők, kiknek szenvedés a párnájuk, gyötrellem a takarójuk s mint kagyló, kínban fogant veritékkel a drágagyöngyöt, úgy izzadjuk minden verejték-cseppel naponként új életre a buzaszemet... a mindennapi kenyeret. A munka végtelen folytonosságában éjszakába olvad a nappalunk s nappallá sorvad az éjszakánk — s mégis sokszor csak éhezve ehetünk keveset... testünket alig takarhatjuk be meleggel... nem tudjuk, hogy miért jöttünk a világra, hová megyünk?!... S végső kétségbeesésünkben mindennapi kenyeret kérő ajkunk fekete szájjal káromolja az Istent!...

De lecsendesül szívünk háborgó viharja, ha örök Gondviselőnk átok- s panasz-özönünkre bő áldásaival fizet. Ha látjuk, hogy, mint kifogyhatatlan emlőjű édesanya, táplál minket a föld... S a föld, amelybe az édesanyatejet sovárgó gyermek mohóságával kapaszkodunk bele, amelynek drága anyatestét naponként felvagtuk, vérét, tápláló nedűjét kiszívtuk — naponként megterítette asztalát, puha párnául kínálta selymes pázsitját, kibeszélhetetlen gazdagságával felöltöztette mezőinket, liliomainkat... virágaink s fánk erdeit... felhozta napját szegényekre, gazdagokra... esőt adott mind az igazaknak, mind a hamisaknak földjére... S e tudatra előnt a hálának, a köszönetnek édes, meleg hulláma s fölsír bennünk az ujjongó vallomás: *Boldog vagy ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő meggyógyít s kezei bekötöznek téged!...*

És aztán kezembe veszem az élet megszámlálhatatlan üldözöttjének, testi-lelki betegeinek, bénáinak és nyomorékjainak vérző szívét... az özvegyekét és árvákét, az üldözött hajléktalanokét, a temetők szomorú látogatóinak s a zsenge ifjúságnak pihegő galambszívét, ép úgy, mint a nagy csalódások kereszt-terhét hor-

dozók vergődő szívét, hogy elvezessem minden vérző, sebzett szív örök, halhatatlan, nagy orvosához. S e halhatatlan lelki orvos nevében szólok hozzátok én, az eltemetett, bujdosó, szenvedő emberi szív megértő tolmácsa: Szegény embertestvérem, ne félj!.. hisz ha benned haldoklik is, de számodra nem halt meg az Isten!.. Vergődő életsorsok golgotás útján, sóhajok hídjá fölött is láthatatlan lelki kezével vezet és őrökdi feletted az Isten!.. Ott van a fényben, napsugárban, a hajnal biborában, csillogó harmat gyöngyszemén, fűszál rezgésében, a búzaszem világokat tápláló győzhetetlen erejében, az akarat erőtlenségében és törhetetlenségében... a könny szégyent mosó, szívet zsongító permetéjében... gondbarázdálta homlokod tövisszorosujában... gyermeked sírásában, mosolyában... kenyered barnájában... véred, veritéked hullásában — mint örök tanító, feddő, felemelő, vigasztaló, megtartó, megbocsátó... de ott van az Isten! . *S boldog vagy ember, kit Isten megdorgál, megsebez, mert Ő be is kötöz, s kezei meggyógyítanak!!!... Ámen.*

Fodor Imre György

I M A.

Idők végtelenségén átlátó égi szem, gyarló életünkön előmlő Örök Jóság, édes Atyánk!.. Szívünk felszakadt vágyzilipjén keresztül, mint havasok forrásának gyöngyöző vize, tör elődbe hitünk... egy hitecsepp a végtelen hitocéánból, mely ma emlékezésre, leboruló hálára hív.

Megelevenedik előttünk a „mult” s képzeletünk tükréből szembe néz velünk egy sugárzó fénylő arc, hitünk fejedelme, kit lelkünk halhatatlan fényforrásaként, tér és idők végtelenje fölé Te emeltél édes Atyánk!.. Fölgyúl előttünk csodás, nagy eszmények lámpása, amelynek örök időkre szóló fényforrása az a jeltelen szent sír, amelyet a lelkiismereti és gondolat szabadság halhatatlan Génusza átölelve tart, s mely fölött örködve virraszt a Téged egy örök, édes Atyát imádó gyermekeid soha ki nem alvó hite,

Mivel adózzunk Neked, hogy nem hagytad új kijelentés nélkül sötétségtelen gyermekeidet s hitéletünk egére földerítetted a tisztultabb szellemiség örök szép napját?!... Hogyan hódoljon Neked a hit kiválasztott tipegő gyermeke, kit kihívtál a lelki sötétség reménytelenségéből s kézenfogva felvezetted a felekezeti közti béke és szeretet evangéliumának Hóreb hegyére!? A hit ígéretföldje, melyre minket elvezettél, szebb, mint valaha is kifejezhetne gyöngye, rebegő emberi ajak, ragyogóbb, melynek fényességébe valaha is betekinthezne a gyarló, bűnöző szem — mélyebb, melyet felfoghatna véges emberi értelem, de amely mégis, mint virág kelyhe a harmatcsepp előtt, megnyílik mindazok számára, kiknek lelke égi harmatra szomjuhozó virágkehely s szive gyermeki ártatlanságtól sugárzó tiszta szem!!... Síma tófelület, amely a Te édes Atyai Arcod méltó tükre lehet!...

Oh, ha a mi lelkünk tisztasága a Te fényes Arcod visszacsugárzására alkalmas tükör lehetne, ha szívünk a mi gyermeki ártatlanságunk fölött hullatott örömkönnyeid kelyhéül szolgálhatna, ha ne volna hitünk hervadásra ítélt gyökértelen virág, akkor ma a lelki értékek nagy kincsének áldott terhe alatt roskadozó néped kellene térdeljen, hálaadó szívvel, trónod zsámolya előtt!... Ha fölgylhatna bennünk, hitutódokban, nagy elődeinknek hegyeket rázó hite, ha ne volnánk mi nagy időknek hitetlen és reménytelen gyermekei — akkor lelkünk ma, mint a szabadröptü madár, a leboruló hála és köszönet holdog örömujjongásával szárnyalna Feléd, hogy hitünk örök eszményévé, véges idő fölé emeltesd Őt, a nagy Dávid Ferencet, kire ez áldott órában emlékezünk!

Hadd gyuljanak ki a mai napon szívünkben a hit örömtüzei! Boruljon virágba lelkünk mélyén az áhitat! A boldogság pírja égjen ma minden arcon, kiknek életében megvalósult az égi szó: Ne félj, kicsiny sereg, tetszett a te Atyádnak, hogy adjon nektek országot!.. Minket Atyánk, tégy a nagy örökség égi magvetőivé. Szívünkből hadd fakadjon evangéliumi béke, lelkünkből megváltó szeretet. Szemünk hadd legyen a gondolatszabadság napja, tekintetünk, a felekezeti közti egyetértés áldott fénysugara! Neveld meg s tedd győzhetetlenné hitünk ég felé ívelő szárnyainak erejét, hogy lehessen számunkra egy táborba tömörítő élő szimbolum, becsületzászló, riadókiáltás s mélységes szakadékok szélén járó népednek zengő harsonája!... S lánglelkű apostolunk neve hadd legyen útmutató fény, vigasztaló szó s életkoronát adó ígéret mindörökké, Ámen!...

AZ UNITÁRIUS REFORMÁCIÓ.

János I. levele 5. r. 4. v.: Mert mindaz, ami Istentől született, legyőzi a világot és az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk!

Déva vára örökös rabjára rácsapódott a börtön-cellának nehéz, vasalt ajtója. A világ bűneit tetemre hívó lelkiismeret éber börtönőrei: a türelmetlenség és az erőszak, immár nyugodtan alhatnak!... A hit és lelkiismereti szabadság nagy halottja fölött örökre meg lehet fordítani a vallási türelmesség nagy apostolai családfájának címerét. Hisz a gondolatszabadság álmodozó hőse, legfelsőbb földi ítélet szerint a dévai vár penészes, koromsötét pince-óduja halgatag csöndjének zsákmánya már!... Mint egy röpke pillanatra fellobbanó bántó fény, mint a világűr végtelenjébe vesző üstökös, Dávid Ferenc már a *multé!*... Egy kis kellemetlen árnyfolt a megreformált vallások egén: így gondolták ezt a leláncolt lelkiismereti szabadság hűséges börtönőrei!...

S azóta három és félszáz év viharai száguldottak át Déva vára s az unitárius vallás jeltelen, szent sírja fölött. Három és fél századszor virultak azóta körülötte a fák s öltözött ragyogó virágpompába a természet. S ugyanannyi év borongó őszének levélhullása símult a természet pazar szemfedőjeként Dávid Ferenc jeltelen sírjára... A természet itt virulóbb ...az őszi napsugár ragyogóbb, mint bárhol messze földön, mintha méltó hát ere óhajtana lenni annak a lelki fénynek, amelynek gondolatszikrái láthatatlanul ma is, mint az unitárizmus Géniusza, szerte vetítik sugaraikat e sírból a széles világra!...

Déva vára hegyfokának s falainak égretörő, merész arányai jelképezik az eszme, a gondolat halhatatlan merész újszerűségét

s a Marosnak csaknem láthatatlanul körülötte hömpölygő csendes s mégis ellenálhatatlan áradata — az unitárius gondolat és hit világának korlátokat nem ismerő — szerénységében és galambszelidségű türelmességében is folyton előre törő, győzhetetlen erejét! !...

Az unitárius reformációnak csaknem négyszázéves történelni távlatán keresztül minden földi kincsénél drágább öröksége szól hozzánk alapigénk szavaiban: *minden, ami Istentől született, legyőzi a világot, és az a győzed lem, amely legyőzte a világot, ami hitünk!* !...

„Lelki és gondolati szabadságnak, békének s emberszeretnek virágos ágya, Erdély! Hogyan tudtál behullani egy kicsi jeltelen sírba,“ mit a mérhetetlen vállalási türelmetlenség elborult égboltja alatt — az emberi részvétnek egy parányi fénysugara minden szabadgondolkodó örök zarándok helyéül jelölt! !...

Dávid Ferenc lánglelkével, hacsak jelképesen is, Erdély lelke hullott a jeltelen sírba! Az a lélek, amelynek az erdélyiség világ-hires, jellegzetes vonásait, Dávid Ferenc hite, szelleme, az unitarizmus lényege fejezte ki maradék nélkül!... Az a lélek, amelynek hajnalhasadása azzal a pillanattal esik egybe, melyben Isten örökkévaló nagy lelkének szellemszikrájaként az emberiség lélekutján Dávid Ferenc elindult, hogy a sírból is kitörve, eget kérjen magának! !...

Amennyivel tartalomban több, mélyebb és színesebb volt az erdélyi lélek a reformáció tisztító tűzében ujjászületett hit és lélek ható erejénél — azt a mélységet, színt és többletet az unitárius reformáción keresztül — Dávid Ferenc szelleme ajándékozta az emberiségnek! !.. Bár a lutheri és kálvini reformáció minden ellentmondása és tévedése dacára új szellemet hozott a vallásba, a szabadságét s ez által új elvvel gazdagította a világot... bár Európa csaknem minden országában feltörte a tisztultabb szellemiség, a türelmesebb lelkiség berozsdásodott lakatjait... bár új fényt gyújtott a kiellen hitéjszakában s tisztább levegőt bocsátott be a lélekbörtönök sötét celláiba — mégis! a lélek, a hit erdélyiségét... az unitárius reformációnak a lelkeket korlátlanul felszabadító mását, Erdélyen kívül, sehol a világon nem találjuk meg! !... *Mert a reformáció tisztultabb lelke és szellemisége türelmesebbé, jézusi békességüvé, szabadabb szárnyalásúvá, erdélyivé Dávid Ferenc szelleme által lett!*

Az unitárius reformáció apostola erőszak nélküli lelkének szabadságharca a reformációt erdélyivé, magyarrá színesítette s ennek dacára területhez kötöttségéből kiemelte minden földi és faji korlá'ok fölé, annyira, hogy a világ lelki és gondolati szabadságának minden időkben örök fényforrásává lehessen!!... A jézusi vallást, melyet a katolicizmus másfél évezredes korlátlan uralma a külsőségek, a dogmák, ereklyék lelki utvesztői közzé temetett, kiásta sírjából... Külsőségekben leegyszerűsítette, tartalom-ban a gondolkodó, öntudatos ember sze'lemi színvonalára emelte a vallás alapigazságait s ismét Jézus karjai közzé vezette vissza a hit eltorzított arcu drága gyermekét...

Az unitárius hit lánglelkű apostola felszabadította a vallást formai elhatároltságából s a lélek eleven, belső tartalmává, a gondolatszabadság kimerithetetlen gazdagságú, örökké ható, fejlődő erőforrásává mélyítette s ezzel a magyar reformátor halhatatlan szelleme — a minden idők modern szabadelvűségének, a végtele- lenbe nyúló horizontjaihoz vezető utat nyitotta meg! Mert az unitarizmus a lelki szabadság levegője, a gondolati szabadságra való törekvésnek örök hajtó ereje... rádiumsugár, amely láthatatlanul, tudat alatt is ott él minden gondolkodó ember lelke mélyén, mint kiolthatatlan, örök fényforrás, mert *az unitárius hit a lelki és gondolati szabadságban való teljes feloldódás boldog állapota!!..*

E felmérhetetlen drága kincs birtokában méltán ujjonghat fel szívünk az alapige szavaival: *Minden, mi Istentől született, legyőzi a világot és az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk!!...*

A hit, szabadság nélkül, csak bilincs, a lélek bilincse... A szabadság nélküli, bilincsbe vert lélek csak pince-világosságban sinylődő színtelen virág, csak árnyéka a ragyogó napfényben kiteljesedett lelki s gondolati életnek!... Ezt a tudatot Jézus óta Dávid Ferenc juttatta legfenségesebben kifejezésre, aki tökéletes individuálista volt. Apostola a lelki egyéniség legszabadabb kifejlődésének s ki nem kényszerít senkit elveinek elfogadására s azt tartja helyesnek, ha ki-ki lelke meggyőződésének sugallatát követi. A más véleményen levőkkel szemben jézusian türelmes volt. E vallási türelem aranyvirágaként nyílt ki lelkéből az erdélyi lélek legcsodálatosabb gondolata, hogy: „a hit Isten ajándéka...

hitéért üldözni senkit se legyen szabad... mert ha élni engedjük közöttünk nem csak a törököt és zsidót, akik közül az egyik Krisztust nem szerette, a másik megfeszítette... ha nem csak eltűrjük a káromkodókat, a kevélyeket, az irigyeket, a fősvényeket, a tobzódókat, hanem élünk, étkezünk, vigadunk is velük... legalább szabad levegőt, szabad gondolkodást engedjünk azoknak is, kik Krisztus felől másképen gondolkoznak, de senkinek se ártanak s el vannak határozva, hogy inkább meghalnak, mint mást szolgáljanak és cselekedjenek, mint ami igaz!..."

A korlátlan lelki és gondolati szabadságra és igazságra törekvő halhatatlan szellem ténsege tükröződik vissza e szavakban, amely egyuttal biztosítja az unitárius reformáció örök folytonosságát!... Mert az unitárius reformáció folyamata halhatatlan és örök, mint az emberi szellem és lélek szabadságra való törekvése! Dőljenek, omoljanak bár le az unitárius Géniusz teremtette felmérhetlenül drága intézményeink... legyen bár füstölgő rom és pusztulás templomaink, iskoláink helyén... zúgjon el bár felettünk romboló vész és vihar... fölül s kívül minden emberi kéz emelte alkotáson, nevétől megfosztottan, eltorzítottan is áll! mindenek fölött áll!... mint az örök eszményi ember lelkének s szellemének legdrágább kincse áll és él — a Dávid Ferenc hite, meggyőződése — az *erdélyi lélek!*

A kolozsvári unitárius templom egyik szögletében egy hatalmas kerek követ drága ereklyeként őriz az unitárius kegyelet. Ez a kő századok emlékének lelki súlyától roskadozik, mert e kőtömb, amely kerek, mint a világmindenség földgolyója, látta, hordozta a mi diadalmas, nagy apostolunknak drága terhét. A világ lelkiismerete felett járó lábainak zsámolyául szolgált, amikor a vallásszabadságot törvénybeiktató országgyűlésről hazatérő Dávid Ferenc e kerek kövön állva, lángszavával szólott az Őt leírhatatlan lelkesedéssel fogadó kolozsvári néphez... S e kerek kő — úgy tetszik nekünk — mintha a világmindenség szimboluma volna, mely fölött ott áll ma is halhatatlan eszményi lelke szépségének teljességében Dávid Ferenc!... Áll és figyel... virrad-e valahára?!... Virrad-e s lelke aranyvetésének drága magja hoz-e dús aratást a felszabadult lelkek áldott himnuszában?!... Vajjon nem szégyenült-e meg bennünk a hit, a szellem, amelyre a nagy elődök példaadása által minket is tanított?!... Áll és figyel, hogy avjjon, ha az idők

viharában megtépve is, de magasan leng-e a nagy eszmény, hitünk drága lobogója ??!...

Három és fél századon keresztül e szent örökségnek Ti voltatok az őrállói, lelki magvetői, én népem s unitárius papság!... Érzitek-e a történelmi nagy mult dicső ragyogásának felelősségteljes súlyát ma is?... vagy a terméktelen lélek száraz ágán hallgató ajakkal nézitek, hogy pusztulunk, veszünk s mint oldott kéve, széthull minden értékünk!!... Dávid Ferenc szelleme tetemre hív s áldozatos, nagy munkára búzdit minket, törpe hitutódokat! Legyen ez az óra s egész életünk az Ő s a mi eszményünk hűségese ápolására való elkötelezésnek áldott alkalma! Legyen áldott az Isten, aki hitünknek adott örök diadalmat!... Legyen áldott, hogy valósággá vált az ige: *Minden, ami Istentől született, legyőzi a világot és az a győzedelem, amely legyőzte a világot, a mi hitünk!!...*